

Tórshavn, tann 2. apríl 2025
J.Nr.: LUM-16- 25/00168-17
(at tilskila í svari)
Tykkara J.nr.

Álit um skiftisregluna í samband við eftirløn við 60 ára aldur eftir landsstýrislønarlógini

1. Niðurstøða umboðsmansins

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu um, at Løgmansskrivstovan ikki tulkar reglurnar um eftirløn við 60 ára aldur í landsstýrislønarlógini á rættan hátt. Í fyrstu syftu bað umboðsmaðurin Løgmansskrivstovuna um at taka málið til nýggja viðgerð, tí tulking teirra ikki hevði tikið atlit at øllum viðkomandi tulkingarmøguleikum í landsstýrislønarlógini. Løgmansskrivstovan tók málið til nýggja viðgerð. Eftir nýggja meting av málinum fasthelt Løgmansskrivstovan, at klagarin ikki leyk treytirnar fyri eftirløn við 60 ára aldur. Umboðsmaðurin var ikki samdur við Løgmansskrivstovuni. Ósemja var um, hvussu úrgildissetu – og skiftisreglurnar frá 2015 skuldu skiljast í mun til eftirløn við 60 ára aldur. Umboðsmaðurin setti, at reglurnar ikki steðgaðu rættindaútrokningini (aldur og starvstíð, sambært § 3, stk. 2), men at tær steðgaðu hækkingini av eftirlønini (sambært § 3, stk. 3), sum klagarin hevði “innvunnið” pr. 15. sept. 2015.

2. Klagan

Tann 25. juni 2024 klagði ..., advokatur, vegna ... (fyrrv. landsstýrismann), til Løgtingsins umboðsmann um, at Løgmansskrivstovan ikki tulkaði reglurnar um eftirløn við 60 ára aldur í landsstýrislønarlógini (løgtingslóg nr. 10 frá 8. januar 1993 um samsýning og eftirløn landsstýrismanna) á rættan hátt. Víst varð í hesum sambandi m.a. til skriv frá Løgmansskrivstovuni, dagfest 6. september 2023, nevnt Forhondskunning, har Løgmansskrivstovan boðaði frá, at mett varð, at ... (fyrrv. landsstýrismaðurin) ikki hevði rætt til eftirløn, tá hann fylti 60 ár, tann ..., tí uppgerðin av hansara rættindum, sambært 3, stk. 2 í

landsstýrislønarlógini, bert gav 77 ár, meðan treytin var 95 ár. Lagt var tá til grund, at ár í aldri og starvstið, sum vóru aftaná 15. september 2015, ikki kundu teljast við í uppgerðina.

3. Viðkomandi lóggáva

Landsstýrislønarlógin § 3, úrgildisetteglurnar og skiftisreglan í § 2 í kunngerð nr. 108 frá 15. sept. 2015

§ 3 í landsstýrislønarlógini var frá 18. mai 2006 til 15. sept. 2015 soljóðandi:

“§ 3. Landsstýrismaður hevur rætt til egin eftirløn, tá ið hann hevur verið landsstýrismaður í minsta lagi í eitt ár samanlagt. Eftirlønin verður útgoldin mánaðarlíga frammanundan frá 1. í mánaðinum eftir tað, at hann hevur fyllt 67 ár, og útgjald eftir § 1 er steðgað, sbr. tó stk. 2. Stk. 2. Er aldurin á landsstýrismanninum og tvær ferðir starvsaldurin á tingi og í landsstýrinum til samans í minsta lagi 95 ár, fær hann eftirløn frá 60 ára aldri eftir somu reglum, sum eru ásettar í stk. 1. Løgmaður kann veita lögmanni ella landsstýrismanni, sum síðan er fráfarin og er fylltur 60 ár, egin eftirløn eftir stk. 1, um heilsulig, fíggjarlig ella onnur sosial viðurskipti tala fyri tí.

Stk. 3. Hægsta egin eftirløn, sum er 60% av eftirlønargevandi lønini í tí lønarflokki, landsstýrismaðurin er samsýntur eftir, verður veitt, tá ið eftirlønardurin er 8 ár ella meiri. Hvørt eftirlønardursár er uppiroknað útrokningarprosentíð soleiðis, at 1.-4. ár telja 9% hvørt, og 5.-8. ár telja 6% hvørt.

Stk. 4. Eftirløntum landsstýrismanni, sum er ikki fylltur 67 ár, verður veitt viðbót, sum fyri hvørt eftirlønarárið eftir stk. 3 er 1/8 av viðbótini í § 6, stk. 4 í løgtingslóg um tænaðsmanna eftirlønir.

Stk. 5. Landsstýrismaður, sum bæði hevur verið landsstýrismaður og lögmaður, fær eftirløn sum lögmaður.

Stk. 6. Eftirløntur landsstýrismaður, sum aftur tekur sæti í landsstýrinum, fær ikki eftirløn ta tíðina, hann fær samsýning eftir § 1.

Stk. 7. Eftirløntur landsstýrismaður, sum tekur sæti á tingi, fær ikki eftirløn ta tíðina, hann fær samsýning sum lögtingsmaður.”

Tann 15. sept. 2015 vórðu broytingar gjørdar í pensjónsviðurskiptunum hjá landsstýrismonnum. Farið varð frá egin eftirløn bæði við 60 og 67 ára aldur til vanliga tænaðsmannalíknandi eftirløn. Ein skiftisskipan varð í hesum sambandi gjørd fyri landsstýrismenn, sum sita, ella hava sitið, í landsstýrinum áðrenn úrgildisettanardagin av reglunum um egin eftirløn.

Spurningurin í klagumálinum var tí, hvussu úrgildisette- og skiftisreglan í § 2 í kunngerð nr. 108 frá 15. sept. 2015 (sum er ein endurtøka av orðingini í § 13 stk. 2 í landsstýrislønarlógini) skuldu skiljast í mun til reglurnar um rættin til eftirløn við 60 ára aldur. Orðingin í § 2 í kunngerðini er henda:

“§§ 3, 4 a, 4 b og 5 og § 8, stk. 2 í løgtingslóg nr. 10 frá 8. januar 1993 um samsýning og eftirløn landsstýrismanna v.m. fara úr gildi. Greinirnar hava tó framvegis gildi fyri landsstýrismenn og hjúna felaga ella børn, sum sita, ella hava sitið áðrenn úrgildisettanardagin. Eftirlønardurin hjá landsstýrismanninum hækkar tó ikki eftir nevnda dag. “

4. Málsgongd

4.1 Niðurstøðan hjá Løgmansskrivstovuni frá 6. september 2023

Vegna ógegni hjá løgmanni og Løgmansskrivstovuni í sambandi við málið um eftirløn, hevði Løgmansskrivstovan biðið uttanhýsis ráðgeva gera responsum um málið, t.e. hvørji ár telja við í uppgerðina í § 3 stk. 2 og skiftisskipanini í samband við, at reglan varð avtíkin. Tilmælið frá ráðgevanum frá desember 2022, sum var soljóðandi, varð síðani lagt til grund fyri niðurstøðuni:

”Responsum om fortolkning af overgangsbestemmelse for færøsk pensionsregel

Jeg er blevet bedt om at foretage en vurdering af fortolkningen af en overgangsregel i forbindelse med gennemførelse af nye pensionsregler for færøske landsstyremænd.

Den konkrete bestemmelse har følgende ordlyd (idet jeg har modtaget en dansk oversættelse af bestemmelsen):

”Egenpensionsalderen hos landsstyremanden stiger dog ikke efter nævnte dag.”

Bestemmelsens færøske (originale) version er: ”Eftirlønaráldurin hjá landsstýrismanninum hækkar tó ikki eftir nevnda dag.”

Bestemmelsen er en del § 13, stk. 2 i lagtingslov nr. 10 fra 1993, som ændret ved lagtingslov nr. 71 fra 2014, som (oversat til dansk) har følgende ordlyd:

”Stk. 2. Landsstyret bestemmer ved bekendtgørelse, hvornår §§ 3, 4, 4 a, 4 b og 5 og § 8, stk. 2 træder ud af kraft. Bestemmelserne har dog fremdeles gyldighed for landsstyremænd, som sidder, eller har siddet før dagen hvor bestemmelserne trådte ud af kraft og ægtefælle eller deres børn. Egenpensionsalderen hos landsstyremanden stiger dog ikke efter nævnte dag.”

Til brug for mit responsum har jeg modtaget notat med oversigt over lovgrundlaget for ændring af pensionsreglerne.

Den nævnte bestemmelse knytter sig til ændringen i 2015 af de færøske pensionsregler for landsstyremænd (og lagtingsmænd), idet den hidtidige ordning, som lagde sig op ad tjenestemandspensionsordningen, ophæves og der udbetales herefter den enkelte landsstyremand et 15 % bidrag af lønnen til en privat pensionsopsparing.

Den særlige førtidige pensionsalders hovedindhold er, at den normale 67 års pensionsalder fraviges til fordel for en 60-års-alder, hvis en særlig beregning gør sig gældende, nemlig ”Såfremt landsstyremandens alder plus 2 gange anciennitet i Lagtinget og i Landsstyret i alt udgør mindst 95 år, oppebærer lagtingmedlemmet fra det 60. år.”

Der skal således foretages en beregning, hvorved der kan opnås pension fra 60-års-alderen,

hvis beregningen (alder + 2 x anciennitet) giver mindst 95 år.

Den gamle pensionsordning fortsætter for de landsstyremænd, der har siddet før lovens ikrafttræden dog med den begrænsning, der følger af den citerede bestemmelse, som er genstand for vurdering ("Egenpensionsalderen hos landsstyremanden stiger dog ikke efter nævnte dag").

Der er i forbindelse med ændringen indført en overgangsbestemmelse i ændringsloven, som fører til, at egenpensionsprocenten falder alt efter antallet af år, som vedkommende har siddet som lagtings- og landsstyremand.

I bemærkningerne til § 13, stk. 2, ved lovforslagets fremsættelse siges der:

"Det er ikke så ligetil at gøre indgreb i vundne rettigheder hos landsstyremænd som nu sidder. De beholder derfor disse rettigheder, dog således at anciennitetsalderen stopper med at tælle når ændringen træder i kraft. Ændringen træder i kraft, når nyt landsstyre begynder at fungere efter lagtingsvalg, og til det tidspunkt må der udstedes en bekendtgørelse med dato for hvornår den gamle pensionsordning træder ud af kraft. " ...

Bemærkningerne må læses sådan, at det er tanken, at man vil undgå ekspropriationslignende situationer, dvs. at fratage allerede opnåede rettigheder.

Min vurdering:

Jeg har ved min vurdering inddraget følgende betragtninger:

- Bestemmelsens ordlyd må være et væsentligt udgangspunkt
- Bestemmelsens forarbejder har kun i begrænset omfang taget stilling, men er dog ikke helt uden indhold af betydning, idet det anføres, at "... anciennitetsalderen stopper med at tælle når ændringen træder i kraft."
- Der er med ændringer indført en overgangsordning, som tager højde for, at landsstyremænd, der ved ændringen af reglerne sad i landsstyret, får justeret deres egenpensionsordning under hensyn til, at de opnår pension efter både den nye og den gamle ordning.
- Det har været hensigten at indføre en ny pensionsordning
- Landsstyremænd omfattet af den gamle ordning, er omfattet af både den gamle og nye ordning, hvis de har siddet i landsstyret både før og efter ikrafttrædelsen af den nye ordning
- Bestemmelsen i § 13, stk. 2 angår retten til førtidig pension, dvs. pension allerede fra 60 årsalderen efter den gamle ordning
- Det har været hensigten, at landsstyremænd, der har været omfattet af den gamle ordning, ikke skulle lide tab ved overgangen til den nye ordning
- Man har derfor villet undgå ekspropriationslignende situationer.
- Der kan ikke ses indikationer på, at landsstyremænd under den gamle ordning, skulle kunne få yderligere/længere gavn af den gamle ordning end tidspunktet for ikrafttrædelsen af den nye ordning

Det er i dette lys min opfattelse, at der er mest, der taler for, at § 13, stk. 2, skal forstås sådan, at beregningen af pensionsalder efter den gamle ordning standser ved ikrafttrædelsen af den nye ordning.

Det er derfor min opfattelse, at beregningen af den særlige 60-års-regel standsede ved ikrafttrædelsen af de nye regler. Man kan sige, at "uret standser" i 2015.

Konsekvensen er derfor efter min opfattelse, at der skal foretages en beregning i 2015 i forhold til 60-års-reglen, dvs. om en person på dette tidspunkt opnår den beregnede 95-års-alder. Efter min opfattelse kan der ikke tages hensyn til anciennitet efter ikrafttrædelsen af reglerne i 2015."

4.2 Klagumálsviðgerðin hjá Løgtingsins umboðsmanni

Undir klagumálsviðgerðini staðfesti umboðsmaðurin, at í niðurstøðuni hevði Løgmansskrivstovan ikki viðgjørt spurningin um, hvørt orðið "eftirlønardurin" í skiftisreglunum kundi vísa til ásetingina í § 3, stk. 3, sum snýr seg sum støddina á eftirlønini, heldur enn til ásetingina í § 3, stk. 2, sum snýr seg um, hvørjar treytirnar eru fyri at hava rætt til eftirløn. Vísandi til, at hetta kundi verða avgerandi fyri eftirlønarviðurskiftini hjá klagaranum, heitti umboðsmaðurin í skrivi, dagfest 5. september 2024, á Løgmansskrivstovuna um at taka málið til nýggja viðgerð. Skrivið frá umboðsmanninum var soljóðandi :

”
...

Eg havi gjøgnumgingið fylgiskjølini til klaguna og skjølini, ið Løgmansskrivstovan hevur sent mær um málið. Eg havi spurt Løgmansskrivstovuna um eina frágreiðing um viðgerðina av málinum. Løgmansskrivstovan hevði ongar viðmerkingar til klaguna og vísti til, at grundgevingarnar eru neyvari lýstar í skjølunum í málinum.

§ 3 í landsstýrislønarlógini var frá 18. mai 2006 til 15. sept. 2015 soljóðandi:

“§ 3. Landsstýrismaður hevur rætt til egin eftirløn, tá ið hann hevur verið landsstýrismaður í minsta lagi í eitt ár samanlagt. Eftirlønin verður útgjaldin mánaðarliga frammanundan frá 1. í mánaðinum eftir tað, at hann hevur fyllt 67 ár, og útgjald eftir § 1 er steðgað, sbr. tó stk. 2.

Stk. 2. Er aldurin á landsstýrismanninum og tvær ferðir starvsaldurin á tingi og í landsstýrinum til samans í minsta lagi 95 ár, fær hann eftirløn frá 60 ára aldri eftir somu reglum, sum eru ásettar í stk. 1. Løgmaður kann veita lögmanni ella landsstýrismanni, sum er fráfarin og er fylltur 60 ár, egin eftirløn eftir stk. 1, um heilsulig, fíggjarlig ella onnur sosial viðurskifti tala fyri tí.

Stk. 3. Hægsta egin eftirløn, sum er 60% av eftirlønargevandi lønini í tí lønarflokki, landsstýrismaðurin er samsýntur eftir, verður veitt, tá ið eftirlønardurin er 8 ár ella meiri. Hvørt eftirlønarløndursár er uppiroknað útrokningarprosentíð soleiðis, at 1.-4. ár telja 9% hvørt, og 5.-8. ár telja 6% hvørt.

...

§ 13, stk. 2 var sett í landsstýrislønarlógina við lóg nr. 71 frá 19. maí 2014 við hesi orðing:

“Stk. 2. Landsstýrið ásetur í kunngerð, nær §§ 3, 4, 4 a, 4 b og 5 og § 8, stk. 2 fara úr gildi. Greinarnar hava tó framvegis gildi fyri landsstýrismenn, sum sita, ella hava sitið áðrenn úrgildissetanardagin og hjúnafelaga ella børn teirra. Eftirlønarløndurin hjá landsstýrismanninum hækkar tó ikki eftir nevnda dag.”

Ásetingin var ætlað sum skiftisskipan í sambandi við skiftið frá tænstumannalíknandi skipanini við eginpensjón til nýggja 15% pensjónsskipan fyri landsstýrismenn og løgsmenn, sum líkist teirri skipan, sum er vanlig hjá alment settum starvsfólkum, sum ikki eru tænstumenn. Hendan áseting fekk tó ikki gildi fyrr enn við kunngerð nr. 108 frá 15. sept. 2015.

§ 2 í kunngerðini hevði orðing, sum er ein endurtøka av orðingini í § 13 stk. 2 í landsstýrislønarlógini :

“§§ 3, 4, 4 a, 4 b og 5 og § 8, stk. 2 í løgtingslóg nr. 10 frá 8. januar 1993 um samsýning og eftirløn landsstýrismanna v.m. fara úr gildi. Greinirnar hava tó framvegis gildi fyri landsstýrismenn og hjúnafelaga ella børn, sum sita, ella hava sitið áðrenn úrgildissetanardagin. Eftirlønarløndurin hjá landsstýrismanninum hækkar tó ikki eftir nevnda dag.”

Í málsskjølunum er málið hjá ... (*fyrrv. landsstýrismanninum*) samanborið við niðurstøðuna hjá umboðsmanninum í máli nr. 17/00062. Vísandi til, at alt grundarlagið fyri útrokningini í LUM 17/00062 var fyri tíðarskeiðið áðrenn 15. sept. 2015, er tað mín fatan, at niðurstøðan í nevnda máli ikki hevur avgerandi týðning fyri tulkingina í hesum máli. Hetta tí spurningurin í hesum máli júst er, hvønn týðning kunngerðin frá 15. september 2015 hevur fyri rættin hjá ... (*fyrrv. landsstýrismanninum*) til pensjón sum 60 ára gamal.

Í viðmerkingunum (løgtingsmáli 095/2013) til § 13 stk. 2 stendur m.a.:

“Nr. 5. Illa fer at bera til at gera seg inn á vunnin rættindi hjá landsstýrismonnum, sum nú sita. Teir varðveita tí hesi rættindi, tó so, at starvsaldurin steðgar at telja, tá ið broytingin fær gildi. Broytingin fær gildi, tá ið nýtt landsstýrið tekur við eftir løgtingsval, og skrivast má tá út kunngerð við úrgildisdagfesting fyri, nær gamla pensjónsskipanin fer úr gildi. Landsstýrismenn, sum framhaldandi sita eftir komandi løgtingsval, fáa hereftir 15 % útgoldið afturat lønini til privata pensjónsskipan...”

Tað er mín fatan, at við lógarbroytingini frá 2014 var ætlanin at fara frá gomlu tænstumannalíknandi eftirlønarskipanini í § 3, t.v.s. bæði vanligu eginpensjónini við 67 ár og 60 ára pensjónini, men at man samstundis vildi hava eina skiftisskipan fyri landsstýrismenn, sum sita ella hava sitið áðrenn úrgildissetanardagin, sum kunngerðin ásetti til at vera 15. september 2015. Spurningurin er so, hvørja skiftisskipan § 13, stk. 2 í landsstýrislønarlógini og § 2 í kunngerðini áseta við tekstinum:

“... Greinarnar hava tó framvegis gildi fyri landsstýrismenn, sum sita, ella hava sitið áðrenn úrgildissetanardagin og hjúnafelaga ella børn teirra. Eftirlønarløndurin hjá landsstýrismanninum hækkar tó ikki eftir nevnda dag “

Viðmerkingarnar til § 13, stk. 2 nýta orðingina: “ ... Teir varðveita tí hesi rættindi, tó so, at starvsaldurin steðgar at telja, tá ið broytingin fær gildi ” meðan lógarteksturin í § 13, stk. 2 í landsstýrislønarlógini og § 2 í kunngerðini nýta orðingina: “...Eftirlønarlødurin hjá landsstýrismanninum hækkar tó ikki eftir nevnda dag.” (mínar undirstrikingar).

Tað eru sambært § 3, stk. 2, í landsstýrislønarlógini tvey viðurskifti, sum eru avgerandi fyri, um landsstýrismaður lýkur treytirnar fyri at fáa egin eftirløn, tá hann gerst 60 ár, t.e. aldurin á landsstýrismanninum, tá hann síðst fór frá sum landsstýrismaður, og starvsaldurin í landsstýri og lögtingi (bæði umrødd í LUM 17/00062).

Um staðfest er, at landsstýrismaður hevur rætt til egin pensjón eftir § 3, stk. 1 ella stk. 2 er tað eftirlønarlødurin roknaður eftir § 3, stk. 3, sum er avgerandi fyri, hvussu høg eftirlønin skal verða. Hægsta egin eftirløn verður veitt, tá ið eftirlønarlødurin er 8 ár ella meira.

Tá viðmerkingar og lógartekstur ikki nýta somu orðing um, hvørji rættindi steðga ella ikki hækka eftir úrgildissetudagin fyri § 3, førir hetta til ein iva, um orðið “eftirlønarlødurin” sipar til viðurskiftini í §, 3 stk. 2 (aldur og/ella starvsaldur), sum gera seg galdandi í útrokningargrundarlagnum fyri at vinna sær rætt til pensjón sum 60 ár, ella um sipað verður til eftirlønarlødurin, sum er nevndur í § 3, stk. 3, og sum er avgerðina fyri støddina á eftirlønini.

Løgmansskrivstovan er í síni niðurstøðu komin til, at skiftisskipanin inniber at ár, sum leggjast afturat aftaná 15. sept. 2015 – tað verið seg aldur á landsstýrismanni og starvsaldur – ikki kunnu teljast við í uppgerðina eftir § 3, stk. 2. Løgmansskrivstovan metir sostatt, at tað eru sjálv rættindi til 60 ára pensjón, t.v.s. útrokningargrundarlagið eftir § 3, stk. 2, sum ikki kann hækka eftir 15. sept. 2015.

Um orðið eftirlønarlødurin hinvegin sipar til eftirlønarlødurin nevndur í § 3, stk. 3, so er tað ikki innvinningin til rættin til 60 ára pensjón, sum steðgar pr. 15. sept. 2015, men bert hækkingin í egin eftirlønini, t.v.s. hvussu hoga pensjón man hevur rætt til eftir 60 ára regluni. Sagt við øðrum orðum, so leggjast ár í aldri og starvstíð eftir 2015 framhaldandi afturat útrokningargrundarlagnum, meðan tað er støddin á pensjónini, sum verður fastlæst.

Lógarviðmerkingar og lógartekstur tykjast sostatt at peika hvør sín veg, og ilt er at fáa eyga á, um endamálið við umrøddu orðing sipar til § 3, stk. 2 ella stk. 3. Eg haldi tað í hesum sambandi vera viðkomandi at gera vart við, at Føroya Løgting nýliga hevur samtykt (lóg í koming) lóg nr. 55 frá 29. mai 2024 um samsýning og eftirløn til løgtingsfólk. Í § 9, stk. 2 er ein skiftisskipanin ásett fyri løgtingsmenn, sum sita, ella hava sitið, á tingi úrgildissetanardagin. § 9, stk. 2 pkt. hevur orðingina: “Eftirlønarlødurin hækkar tó ikki eftir nevnda dag”. Hetta er sama orðing, sum umstrídda orðing í hesum máli. Lógarviðmerkingarnar til hesa áseting geva eina ábending um, at tá sagt verður, at eftirlønarlødurin ikki hækkar eftir ávíst dato, so verður sipað til eftirlønarlødurin, sum avgerð støddina av pensjónini og ikki rættin til 60 ára pensjón.

Vísandi til ivan, sum er í málinum, og at Løgmansskrivstovan, sambært málsskjølunum, ikki

hefur viðgjört spurningin um, hvört orðið “eftirlónaraldurinn” kann vísa til ásetingina í § 3, stk. 3 heldur enn til ásetingina í § 3, stk. 2, og at hetta kann verða avgerandi fyri eftirlónarviðurskiptini hjá ... (fyrrv. landsstýrismanninum), fari eg at heita á Løgmansskrivstovuna um at taka málið til nýggja viðgerð.

Eg fari at biðja Løgmansskrivstovuna lata meg frætta, hvat víðari hendir í málinum.”

4.3 Løgmansskrivstovan fastheldur avgerð sína

Tann 26. november 2024 boðaði Løgmansskrivstovan frá, at mál klagarans var viðgjört av nýggjum, og at avgjört var at fasthalda avgerðina í forhendsskrivinum frá 6. september 2023. Eins og í sambandi við fyrru avgerðina, vísti Løgmansskrivstovan í hesum sambandi til skriv frá uttanhýsis ráðgeva og til tær grundgevingar, sum hesin vísti á í sínum uppafturtøkunotati. Grundgevingarnar fyri at fasthalda avgerðina vóru samanumtikið hesar:

” ...

Jeg er enig med Lagtingsombudsmanden i, at det ikke er ganske klart, om begrebet ”pensionsalder” (i dansk oversættelse) i overgangsbestemmelsens § 13, stk. 2, henviser til alder og tjenestetid i § 3, stk. 2 eller til pensionsalder i forhold til størrelsen på pension i § 3, stk. 3.

Jeg er også enig med Lagtingsombudsmanden i, at ombudsmandens tidligere sag nr. 17/00062 ikke er relevant for spørgsmålet i denne sag. Jeg henviser til ombudsmandens bemærkninger.

Dernæst er det min vurdering, at den nye lov nr. 55 af 29. maj 2024 om vederlag og pension til medlemmer af Lagtinget ikke er relevant for den verserende sag og spørgsmålet om fortolkning af loven fra 2014. Jeg anerkender, at der er tale om to parallelle problemstillinger, som på flere punkter minder om hinanden. Men jeg bemærker også, at der er tale om en ny lovgivning, der er vedtaget under andre forhold. Der er ikke for mig noget, der indikerer, at det har været hverken hensigten eller at der er noget juridisk, der taler for, at 2024-loven skal tjene som en form for ”efterarbejder” eller fortolkningsbidrag til 2014-loven.

Når jeg ser på det spørgsmål, som Lagtingsombudsmanden rejser, nemlig om begrebet pensionsalder i § 13, stk. 2 henviser til alder og tjenestetid i § 3, stk. 2 eller til pensionsalder i forhold til størrelsen på pension jf. § 3, stk. 3, så er det min vurdering, at der ikke skal lægges stor vægt på ordlyden, men mere på hele den kontekst og sammenhæng, som bestemmelsen indgår i samt det formål, som bestemmelsen skulle opfylde. Ordlyden er dog selvfølgelig ikke uden betydning, men problemet i sagen er, at ordlyden giver tvivl.

Jeg kan her henvise til de ting, som jeg anførte i mit responsum fra 2022.

I forbindelse med det nuværende responsums udarbejdelse, har et udkast været i høring hos relevante parter. Advokat ... har bl.a. bemærket, at hvis der er tvivl om fortolkningen, så bør tvivlen komme borgere til gode. Det er ikke min opfattelse, at der gælder et sådant fortolkningsprincip, hverken generelt eller i det konkrete spørgsmål. Det er ikke retspraksis

eller teori, der kan udlægges sådan.

Det er på baggrund af ovenstående min opfattelse, at der er mest, der taler for, at det har været hensigten med bestemmelsen (jf. mine analyser i 2022), at man har villet standse den års-beregning, som ligger i § 3, stk. 2. Hensigten er efter min vurdering, at man har villet standse den beregnede (fiktive) aldersberegning, som følger af § 3, stk. 2, og hvorefter landsstyremænd kan få pension allerede fra 60 års alder, hvis dennes alder summeret med to gange tjenestetid i Lagting og landsstyre samlet giver værdien ("alder") 95 år. Det er derfor min samlede konklusion på Lagtingsombudsmandens rejste spørgsmål, at der er mest, der taler for, at henvisningen i § 13, stk. 2, er til § 3, stk. 2 og ikke § 3, stk. 3, og dermed, at det er den beregnede alder og tjenestetid, der standser i 2015, og ikke størrelsen af pensionen. ”

4.4 Viðmerkingar vegna klagaran:

Tann 2. januar 2025 sendi advokatur klagarans hesar viðmerkingar til nýggju niðurstøðuna hjá Løgmansskrivstovuni:

“...

Í fyrra tilmælinum frá desember 2022 leggur ... (*uttanhýsis lögfrøðiligur ráðgevi*) stóran dent á eina orðalagstulking. Tá segði hann m.a. soleiðis:

- Bestemmelsens ordlyd må være et væsentligt udgangspunkt
- Bestemmelsens forarbejder har kun i begrænset omfang taget stilling, men er dog ikke helt uden indhold af betydning, idet det anføres, at “...anciennitetsalderen stopper med at tælle, når ændringen træder i kraft

Eftir at Umboðsmaðurin í sínum áliti frá 5. september 2024 hevur víst á ivamál, hvørt tilvísingin í § 13, stk. 2 er til § 3, stk. 2 ella § 2, stk. 3 leggur ... (*uttanhýsis lögfrøðiligur ráðgevi*) nú dent á fylgjandi:

- at der ikke skal lægges stor vægt på ordlyden, men mere på hele den kontekst og sammenhæng, som bestemmelsen indgår i samt det formål, som bestemmelsen skulle opfylde. Ordlyden er dog selvfølgelig ikke uden betydning, men problemet i sagen er, at ordlyden giver tvivl.
- Det er på den baggrund min opfattelse, at der er mest, der taler for, at det har været hensigten med bestemmelsen (jf. mine analyser i 2022) at man har villet standse den årsberegning, som ligger i § 3, stk. 2. Hensigten er efter min vurdering, at man har villet standse den beregnede (fiktive) aldersberegning, som følger af § 3, stk. 2, og hvorefter landsstyremænd kan få pension allerede fra 60 års alder, hvis dennes alder summeret med to gange tjenestetid i Lagting og landsstyre samlet giver værdien (“alder”) 95 år

Til hettar er at siga, at tá ið ... (*uttanhýsis lögfrøðiligur ráðgevi*) í sínari niðurstøðu sigur, at dentur skal leggjast á “hele den kontekst og sammenhæng, som bestemmelsen indgår i samt det formål, som bestemmelsen skulle opfylde”, so hevur hansara útvíðkandi og endamálsbaseraða tulking hvørki stuðul í orðaljóðinum í § 13, stk. 2 ella í viðmerkingunum til lógina.

... (*uttanhýsis lögfrøðiligur ráðgevi*) er samdur við Umboðsmanninum í, at “det ikke er ganske klart” um tilvísingini í § 13, stk. 2 er til aldur og tænastutíð eftir § 3, stk. 2 ella til pensiónsaldur í mun til støddina av pensiónini í § 3, stk. 3.

Í eini støðu sum hesari, tá ið Løgmannsskrivstovan sigur, at stórir ivi er um ein tulkingarspurning, sum er heilt avgerandi fyri rættarstøðuna hjá borgaranum, so siga vanligar fyrisitingarligar reglur, at ein slíkur ivi eigur at koma borgaranum til góðar. Tað tykist rættuliga løgið, at ... (*uttanhýsis lögfrøðiligur ráðgevi*) ikki sigur eitt orð um, hvørt tað skal koma borgaranum til skaða, at ein lógaráseting ikki er neyv og heldur ikki er samsvarandi viðmerkingunum, serliga tá ið hugsað verður um, hvussu stóran fíggarligan týðning avgerðin hevur fyri borgaran.

Tá ... (*uttanhýsis lögfrøðiligur ráðgevi*) í sínari niðurstøðu sigur, at mest talar fyri at tulka § 13, stk. 2 soleiðis, at reglan vísur til aldur og starvstíð (§ 3, stk. 2) so er hetta nærmast tikið úr leysum lofti.

Eg haldi eisini, at tað tykist rættuliga løgið, at tá ið Løgtingið hevur samtykt aðrar identiskar reglur um avtøku av eftirlønarskipan hjá løgtingslimum, at samlaða niðurstøðan sambært ... (*uttanhýsis lögfrøðiligur ráðgevi*) kann blíva, at skiftisreglurnar viðvíkjandi landsstýrisfólkum og tingfólkum skulu tulkast beint móti hvørji aðrari.
...”

5. Umsiting av skiftisregluni higartil

Tann 28. februar 2025 sendi umboðsmaðurin soljóðandi skriv til Løgmannsskrivstovuna:

“Í klagumálinum hjá ... (*fyrirv. landsstýrismanninum*) er ósemja um, hvussu skiftisskipanin í § 2 í kunngerð nr. 108 frá 15. september 2015, skal skiljast í mun til serligu 60 ára eftirlønarskipanina, sum var ásett í áður galdandi § 3 stk. 2 í landsstýrislønarlógini. Kunngerðin frá 2015 setti ikki bara § 3 stk. 2 úr gildi, men alla § 3. Somuleiðis eru skiftisreglurnar í § 2 galdandi fyri alla § 3 t.v.s. eisini fyri vanligu 67 ára egineftirlønina, sum var ásett í áður galdandi § 3 stk. 1 í landsstýrislønarlógini. Vísandi hertil - og tí tað møguliga kann hava týðning fyri, hvussu skiftisreglan skal tulkast í mun til 60 ára skipanina - ynskir umboðsmaðurin at verða kunnaður um, hvussu skiftisásetingin hevur verið umsitin í mun til mál um egineftirløn hjá landsstýrismonnum, sum eru vorðnir 67 ár eftir 15. september 2015.”

Tann 19. mars 2025 móttók umboðsmaðurin upplýsingar um tær landsstýrismannapensjónir, sum eru settar í verk eftir 15. september 2015, útgreinað á persónar og útrokningargrundarlag. Eingin av hesum landsstýrisfólkum hevur sitið í landsstýrinum eftir 15. september 2015. Eftirlønin verður sostatt vegna tíðarskeið áðrenn 15. september 2015.

6. Niðurstøða

Mín viðgerð snýr seg um, hvussu úrgildissetu- og skiftisreglan í § 13, stk. 2 í landsstýrislønarlógini, sum var sett í lógina við lóg nr. 71 frá 19. mai 2014 og sett í gildi við § 2 í kunnngerð nr. 108 frá 15. sept. 2015, eftir míni meting skal skiljast, tá kemur til eftirløn við 60 ára aldur.

Úrgildisettegla og skiftisregla eru soljóðandi:

“§§ 3, 4, 4 a, 4 b og 5 og § 8, stk. 2 í løgtingslóg nr. 10 frá 8. januar 1993 um samsýning og eftirløn landsstýrismanna v.m. fara úr gildi. Greinirnar hava tó framvegis gildi fyri landsstýrismenn og hjúnafelaga ella børn, sum sita, ella hava sitið áðrenn úrgildissetanardagin. Eftirlønarløndurin hjá landsstýrismanninum hækka tó ikki eftir nevnda dag.”

Áðurgaldandi § 3 í landsstýrislønarlógini ásetti reglurnar fyri eftirløn hjá landsstýrismonnum og lögmanni. Stk. 1 ásetti treytirnar fyri rættin til eftirløn við 67 ára aldur, meðan stk. 2 ásetti treytirnar fyri rættin til eftirløn við 60 ára aldur. Stk. 3 ásetti hinvegin støddina av eftirlønini, og hvussu nógv % hvørt “eftirlønarløndursár” taldi. Hægsta eftirløn, sum var 60% av eftirlønargevandi lønini hjá viðkomandi, varð veitt, tá ið eftirlønarløndurin var 8 ár ella meira.

Við kunnngerð nr. 108 frá 15. sept. 2015 var § 3 sett úr gildi, t.v.s. ikki bara rætturin til eftirløn við 60 ára aldur, men eisini rætturin til eftirløn við 67 ára aldur. Sambært skiftisregluni hava greinarnar tó framvegis gildi fyri landsstýrismenn sum sita, ella hava sitið áðrenn úrgildissetanardagin, men eftirlønarløndurin hjá landsstýrismanninum hækka tó ikki eftir 15. sept. 2015.

Spurningurin í viðgerðini gerst tí: hvør partur av reglunum um eftirløn við 60 ára ella 67 ára aldur er framvegis í gildi, og hvat er tað, sum ikki hækka eftir nevnda dag?

Eg havi í skrivi mínum til Løgmannsskrivstovuna, dagfest 5. september 2024, víst á ivan, sum er um, hvussu skiftisregla skal tulkast, tí lógarteksturin og viðmerkingarnar ikki nýta somu hugtøk, og tí tað ikki er greitt um orðingin “eftirlønarløndurin hjá landsstýrismonnum hækka tó ikki eftir nevnda dag” skal skiljast sum ein tilvísing til útrokningartreytirnar (aldur og starvsaldur) í § 3, stk. 2 t.v.s. rættin til eftirløn, ella sum ein tilvísing til eftirlønarløndurin í § 3, stk. 3 t.v.s. støddina á eftirlønini.

Eftirløn við 67 ára aldur

Tá tað kemur til eftirløn við 67 ár, eru tað aldurin hjá landsstýrismanninum (67 ár) og eftirlønarløndurin, samsvarandi § 3, stk. 3, sum eru avgerandi fyri eftirlønina. Eg havi spurt Løgmannsskrivstovuna um, hvussu eftirlønin við 67 ára aldur hevur verið umsitin síðani 15. september 2015. Av upplýsingum, eg havi móttikið, kann eg staðfesta, at landsstýrisfólk, sum

eru vorðin 67 ár eftir 15. september 2015 hava fingið útgoldna ta eftirløn, sum sambært uppgerð teirra eftir § 3, stk. 3 var “innvunnin” áðrenn 15. september 2015. Tað er tí greitt, at umrødda úrgildissetu – og skiftisregla ikki hevur havt ávirkan á spurningin um, nær aldurstreytin 67 ár skuldi vera lokin.

Sigast kann, at skipanin er hildin fram soleiðis, at tá aldurstreytin uppá 67 ár upprann, fekk viðkomandi eftirløn samsvarandi eftirlønarlørdinum í § 3, stk. 3. Tað er mín metan, at orðingin “eftirlønarlørdin hjá landsstýrismonnum hækkar tó ikki eftir nevnda dag” tí í hesum førinum má metast at sipa til eftirlønarlørdin í § 3, stk. 3 t.v.s. støddina á eftirlønini, tí givið er, at aldurin á landsstýrismanninum telur víðari eftir úrgildissetudagin. Hendan tulkning kann eisini grundast á eina orðamálstulking av skiftisregluni, tí orðið “eftirlønarlørd”, sum er nýtt í skiftisregluni, framgongur av orðingini í § 3, stk. 3 men ikki í §3, stk. 2.

Eg haldi eisini, at hendan skipan kann sigast at fremja ætlanina við lógarbroytingini, tí landsstýrismenn varðveita ta eftirløn, sum teir høvdu upptjent áðrenn 15. september 2015, og fáa hana út, tá aldurstreytin uppá 67 ár er lokin, men fara annars – um teir framvegis eru í landsstýrinum eftir úrgildissetudagin - yvir á nýggju eftirlønarskipanina.

Eftirløn við 60 ára aldur

Tá kemur til eftirløn við 60 ára aldur, er tað aldurin hjá landsstýrismanninum 60 ár og útrokningin í § 3, stk. 2 av aldri (tá hann síðst legði frá sær sum landsstýrismaður) og tvífalda starvstíð (í landsstýri og lögtingið), sum skal vera í minsta lagi 95, og eftirlønarlørdin samsvarandi § 3, stk. 3, sum eru avgerandi fyri eftirlønina.

Úrgildissetu – og skiftisreglurnar eru bæði galdandi fyri § 3, stk. 1, t.e. eftirløn við 67 ára aldur, og fyri § 3, stk. 2, t.e. eftirløn við 60 ára aldur. Hvørki viðmerkingar ella lógartekstur geva greiða ábending um, at tað er útrokningarhátturin í § 3, stk. 2, sum ikki hækkar eftir úrgildissetudagin, heldur enn eftirlønarlørdin í § 3, stk. 3. Skiftisreglurnar hava ikki nakra serstaka áseting í mun til útrokningina av aldri- og/ella starvsaldri í stk. 2, og eru skiftisreglurnar sostatt tær somu fyri eftirløn við 60 ára aldur og 67 ára aldur, hóast treytirnar fyri rættinum til eftirlønina eru ymiskar.

Hóast fyrirtreytirnar fyri rættin til 60 ára eftirløn eru aðrar enn við 67 ára skipanini, og at einki serskilt er ásett bert í mun til 60 ára eftirlønina, tekur niðurstøðan hjá Løgmansskrivstovuni, eftir míni meting, ikki hædd fyri, at úrgildissetu- og skiftisreglurnar eru galdandi fyri bæði skipanina við eftirløn við 67 ára aldur og 60 ára aldur.

Eg haldi, at tað ber ikki til at tulka ella fáa eina heildarfatan av ávirkanini av skiftisskipanini uttan at taka atlit at eftirlønini, bæði við 60 og 67 ára aldur.

Eg eri av tí fatan, at orðingin í skiftisregluni “eftirlønarlørdin hjá landsstýrismonnum hækkar tó ikki eftir nevnda dag” má metast at hava sama týðning, tá kemur til skipanina við eftirløn við 60 ára aldur, sum við 67 ára aldur. Hetta merkir, at eisini í mun 60 ára eftirlønina, er tað støddin á

eftirlønini í § 3, stk. 3, sum ikki hækkar eftir 15. september 2015. Reglurnar í § 3, stk. 2 hava sostatt framvegis gildi og útrokningini í § 3, stk. 2. fyri landsstýrismenn, sum pr. 15. september 2015 sótu ella hava sitið sum landsstýrismenn, er sostatt ikki steðgað.

Eisini haldi eg, at um ætlanin var, at skiftisreglurnar skuldu skiljast soleiðis, at í mun til 60 ára eftirlønina eru tað aldur og starvsaldur í § 3, stk. 2, sum ikki hækka frammyvir, meðan tað við 67 ára eftirløn er eftirlønaráldurin, sambært § 3, stk. 3, sum ikki hækkar, átti serskild lógaráseting at verið um hesi viðurskipti. Við verandi ógreiðu orðing í skiftisreglunum um eftirlønaráldur er tað mín meting, at eftirlønaráldur eigur at tulkast sum eftirlønaráldur eftir § 3, stk. 3, tí orðingin má tulkast bæði uppá eftirløn við 67 ár og 60 ára aldur, og § 3, stk. 3 er felagsásetingin fyri bæði sløgin av eftirløn.

Vísandi til omanfyristandandi eri eg ikki samd við Løgmansskrivstovuni í, at tað er bæði aldur á landsstýrismanni og starvsaldur í útrokningini eftir § 3 stk. 2, sum sambært skiftisskipanini steðgaðu pr. 15. september 2015.

Samanumtikið

Samanumtikið meti eg sostatt, at tá kemur til eftirløn við 60 ára aldur, er tað støddin á eftirlønarpáleggðini, sum, sambært § 3, stk. 3, ikki hækkar eftir 15. september 2015, meðan útrokningin, sambært § 3, stk. 2, av aldri og starvsaldri framvegis hevur gildi fyri landsstýrismenn, sum sótu ella høvdu sitið í landsstýrinum úrgildissetanardagin 15. september 2015.

Fylgjan av hesum er eftir míni meting, at við 60 ára aldri á landsstýrismanni, eigur útrokningin eftir § 3, stk. 2 at verða gjørd við støði í aldrinum á landsstýrismanninum, tá hesin síðst fór frá sum landsstýrismaður og tvífalda starvsaldurin hjá viðkomandi í landsstýrinum og løgtingum áðrenn 60 ára aldur (bæði umrødd í LUM 17/00062). Viðmerkjast skal, at hóast útrokningin eftir § 3, stk. 2, t.v.s. rætturin til eftirlønina, heldur fram eftir 15. september 2015, so førir hetta ikki til, at eftirlønin hækkar, tí samsvarandi skiftisregluni hækkar eftirlønaráldurin sambært § 3, stk. 3 ikki eftir 15. september 2015. Hetta er eftir míni meting í tráð við endamálið við lógarbroytingini.

Við hesum fari eg at heita á Løgmansskrivstovuna um at endurskoða málið um eftirløn til klagaran við 60 ára aldur.

Eg fari at biðja Løgmansskrivstovuna lata meg frætta, hvat víðari hendir í málinum.

Hanna Vang
Løgtingsins umboðsmaður